

ressò mont-rogenic

LA NISSAGA DE LES ORIOLES (I D'ALTRES BRANQUES DEL SEU ENTORN FAMILIAR) (4)

Martí Rom
www.martirom.cat

15-04-2022

ADDENDA

Ara seguirem una branca paral·lela a la de les “Orioles”. Quan anteriorment comentàvem que les tres “Orioles”, Maria, Carme i Teresa Ferrando Puñet, havien intentat dur menjar i roba a Alforja, el juliol de 1874 (durant la Tercera Guerra Carlina, 1872-1876), a familiars seus que estaven en una partida carlina, dèiem que aquest deuria ser, molt probablement, Pere Ramon Nogués, dit “Pere Pataret”, casat amb la “segona Oriola” Carmeta Ferrando Puñet. Un altre era Joaquim Puñet Gassó, dit “Negre de l’Oriola” o “Moreno”, germà de Maria Puñet Gassó, mare de les tres “Orioles”, i Sixte Puñet Aragonès, cosí germà de l’anterior.

Anem a descriure l’arbre genealògic que el relaciona. Joan Puñet Juncosa, casat amb una “Martí”, va tenir 3 fills: Miquel (l’hereu),

Francesc i Teodoro Puñet Martí. El segon, Francesc Puñet Martí, havíem vist que es va casar amb Maria Gassó Ferratges i van tenir Francesc (l’hereu), Carles, Josep Maria, Joaquim i Maria Puñet Gassó.

La darrera, Maria Puñet Gassó, es va casar amb Pere Ferrando Alsina i van tenir les tres “Orioles”: Maria, Carme i Teresa Ferrando Puñet. Com dèiem, la “segona Oriola”, Carme Ferrando Puñet, es va casar amb Pere Ramon Nogués, dit “Pere Pataret”.

El germà de la mare de les “Orioles”, Maria Puñet Gassó, era Joaquim Puñet Gassó¹ (deuria néixer el 1840). Conegut, a la Tercera Guerra Carlina, com “Negre de l’Oriola” o “Moreno”.

En el “Boletín Oficial de la Provincia de Tarragona”, del 22 d’agost de 1872, hi ha una ordre de cerca i captura del mont-rogenic “*Joaquín Puñet y Gassó (a) Negra de la Oriola, natural y vecino de Montroig, cuyas señas se espresan: Viste pantalón de terciopelo negro usado, alpargatas viejas, blusa blanquecina muy usada y gorra*

¹ En el cens electoral de 1894 diu que té 54 anys i viu a la Coma núm. 52.

morada”². Aquesta “gorra morada” és la coneguda com “gorra musca”. La barretina típica catalana de color morat que duïen els pagesos en els dies feiners. ”*Era d’un teixit molt atapeït, de llana dolça, a la bossa de la qual, el fumador... duïa la pipa, lo tall de tabaco de negre... i el petit ganivet per atrinxar-lo, com també l’esca i la pedra foguera...*”³.

El tornem a trobar en el “Diario de Tarragona”, del 24 de setembre de 1873: “*Por las inmediaciones de Botarell vagaba en la madrugada del lunes un grupo carlista, compuesto de unos veinte individuos, mandados por un tal Moreno, vecino de Montroig...*”⁴. Ara li diuen “Moreno”⁵. Tenia 33 anys.

Isabel II

Don Carlos (Carlos V)

Ara anem a seguir les petjades d’aquell, també membre d’una partida carlina, Sixte Puñet Aragonès.

Dèiem que el pare del “Negre de l’Oriola” (Francesc Puñet Martí) era germà de Teodoro Puñet Martí. Aquest, de “cal Teodoro”, es va casar amb Dolors Aragonès Boronat i van tenir la Maria, Teodoro⁶ (deuria néixer el 1841) i el Sixte Puñet Aragonès⁷ (deuria néixer el 1849).

La primera, Maria Puñet Aragonès, de “cal Teodoro”, casada amb Damià Tost Marco⁸ (deuria néixer el 1841), de “cal Petrolí”, era la mare, entre d’altres⁹, de la meua àvia Teresa Tost Puñet (1888-1974), casada amb Miquel Martí Aragonès (1886-1951), de “cal Panadero”.

² “El segle XIX, un temps convuls”. Capítol 20: “Inici de la Primera República. Continua la Tercera Guerra Carlina (1872-1873)” publicat al web de “**Ressò mont-rogenic**” el 21-05-2021.

³ “Etnografia de Reus i la seva comarca (El Camp, La Conca de Barberà, El Priorat)”, de Ramon Violant i Simorra. Publicat, originàriament, el 1955 i novament el 1990 per Editorial Alta Fulla, pàg. 227.

⁴ “El segle XIX, un temps convuls”. Capítol 21: “Inici del fi de la Primera República. Avança la Tercera Guerra Carlina (1873-1874)” publicat al web de “**Ressò mont-rogenic**” el 04-06-2021.

⁵ Ho cita Ferran Jové Hortonedà, al llibre “Estudi onomàstic de la vila i terme de Mont-roig del Camp”, pàg. 346, fent referència al periòdic “La Redención del Pueblo” del 23 de setembre de 1873.

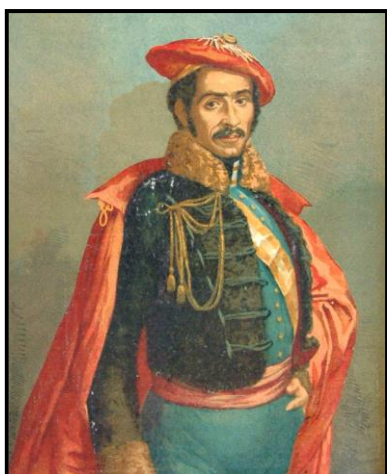
⁶ En el cens electoral de 1894 diu que té 53 anys, viu a la Coma núm. 60 i diu que és comerciant.

⁷ En el cens electoral de 1894 diu que té 45 anys i viu a “Nueva” núm. 93.

⁸ En el cens electoral de 1894 diu que té 53 anys.

⁹ També: Modest, Dolors, Maria, Rosenda i Damià Tost Puñet.

El tercer, Sixte Puñet Aragonès¹⁰ (deuria néixer el 1849) va participar també en alguns episodis rellevants de la Tercera Guerra Carlina, per exemple en el setge de Berga del 27 de març de 1873: *“En la madrugada... los carlistas cercaron a Berga... hasta las tres de la tarde se sostuvo un continuado tiroteo y a esta hora dieron los carlistas el toque de asalto... uno tras otro debieron rendirse los retenes... La facción era de 2.500 a 3.000 hombres...”*¹¹. Hi va participar el mont-rogenic Sixte Puñet Aragonès. En una notícia del diari carlí “El Cruzado Español”, del 18 de juliol de 1930, s’hi esmenta que acabava de morir: *“Entregó su alma a Dios en Falset, a los 74 años de edad... benemérito veterano de la santa Causa y persona de mucho prestigio en aquella comarca. Muy joven, a los quince años, se lanzó al campo de la Lealtad. Militó, sucesivamente, a las órdenes de... Joaquin Punyet¹², del Coronel Cercós¹³ y del General don Rafael Tristany; tomó parte en los principales hechos de armas que se desarrollaron en Cataluña; fue herido en uno de los combates que se libraron con motivo del convoy de Berga...”*¹⁴.

A Sixte Puñet Aragonès el tornem a trobar a l’assalt, al Vendrell, la nit del 3 al 4 de març de 1874 amb la partida de Rafael Tristany. Eren uns 2.500 homes amb 100 cavalls i una peça d’artilleria. Només van resistir uns quants defensors a l’església fortificada. L’assalt va procurar unes 800 armes, altra material (baionetes, municions, granades de mà...) i dos canons als legitimistes. Van cremar algunes cases i se’n van endur alguns ostatges, amb els que van aconseguir 30.000 duros. Sabem que hi era Sixte Puñet Aragonès. Ho diu en aquella notícia del diari carlí “El Cruzado Español”, del 18 de juliol de 1930, citada anteriorment: *“se distinguió por su valor en la entrada de Vendrell...”*¹⁵.

El cap carlí Ramon Cabrera

Finalment, el tornem a trobar a la derrota de les forces carlines a Xerta, el 21 d’abril de 1875, cap al final de la guerra. Uns dies abans, l’1 d’abril de 1875, els carlins ja havien tingut una forta derrota a l’Aleixar. Aleshores molts carlins, alguns comandats pel famós Pere Balcells Masgoret, dit el “Nen de Prades”, es varen retirar cap al Maestrat per tal de reorganitzar el grup i prendre un cert descans. A Xerta van quedar encerclats per les tropes governamentals. Va quedar greument ferit el “Nen de Prades” i moriria als pocs dies. Entre els 225 presoners que van fer hi havia Sixte Puñet Aragonès. Ho diu també en aquella notícia del diari carlí “El Cruzado Español”, del 18 de juliol de 1930: *“hecho prisionero en Cherta, fue conducido a la Ciudadela de Barcelona y de allí a*

¹⁰ En el cens electoral de 1894 diu que té 45 anys.

¹¹ “Almanaque del Diario de Barcelona del 1874”, pàg. 61.

¹² El seu cosí Joaquim Puñet Gassó.

¹³ El “coronel Cercós” és Isidre Pàmies de l’Aleixar”. “Cercós” era el nom del Mas de l’Aleixar, de la seva família. Sobre aquest personatge hi ha el llibre “Cercós, guerriller carlí al Baix Camp” d’Albert Manent (Episodis de la història. Rafael Dalmau, 1979).

¹⁴ “El segle XIX, un temps convuls”. Capítol 20: “Inici de la Primera República. Continua la Tercera Guerra Carlina (1872-1873)” publicat al web de “**Ressò mont-rogenic**” el 21-05-2021.

¹⁵ Del text “El segle XIX, un temps convuls”. Capítol 22: “Una República sense republicans. Continua la Tercera Guerra Carlina (1874)” publicat al web de “**Ressò mont-rogenic**” el 18-06-2021.

Mahón, al castillo de la Mola. Ascendió a Comandante en los últimos días de la guerra. Terminada esta, ostento cargos importantes en nuestros organismos, entre ellos el de Presidente del Centro de Montroig y Vicepresidente de la Junta provincial de Tarragona.... El dit “Centro de Montroig” deu ser el “Centre Legitimista”¹⁶.

A Sixte Puñet Aragonès el trobem per primer cop a Falset en el cens electoral de 1904; no hi era a l'anterior de 1898. Lògicament, hi és fins al del 1930; diu que viu al carrer de San Marcelo núm. 8¹⁷. En aquest domicili també hi consta el que deu ser el seu fill Sixte Puñet Barceló; diu que té 31 anys (deuria néixer cap al 1899)¹⁸.

He trobat en el “Boletín Oficial de la Provincia” de Tarragona, del 28 de novembre de 1908, que sol·licita permís a l'ajuntament de Falset per instal·lar al seu domicili “*una máquina de vapor de cuatro caballos de fuerza para dar movimiento a una prensa hidráulica destinada a la elaboración de aceite de oliva...*”.

REFLEXIÓ FINAL

Normalment en la història d'una nissaga, a través de diverses generacions i on s'inclouen moltes persones, trobem ideologies o simpaties polítiques diverses. A mida que anava escrivint i avançant en la seva descripció, m'he anat trobant una munió de persones caracteritzades per la seva adhesió al carlisme, tant a finals del segle XIX com durant una àmplia part del segle XX. No sé si, sense proposar-m'ho, aquell text és una panoràmica sobre un cert carlisme sociològic. En algun moment també he trobat familiars meus. Tant per part de pare com de mare tinc ascendents propers a alguns que he anat esmentant. Per exemple, la meua àvia paterna és Teresa Tost Puñet¹⁹ (casada amb Miquel Martí Aragonès, de “cal Panadero”²⁰) i l'àvia materna és Dolors Ferratges Tost²¹. Com hem anat veient, els “Puñet” eren carlins, però també ho eren els “Tost”.

Tornant a la nissaga de les “Orioles”, és significatiu del tarannà d'alguns d'ells (com a mínim). És gratificant trobar els germans Alejandro, Joan i Josep Alabart Sancho, fills d'un significat carlí (Alejandro Alabart Rius), on el segon i el tercer s'ajuden mútuament en situacions molt difícils. El Josep, treu de la presó Model de Barcelona el Joan, a l'inici de la Guerra Civil i el Joan al Josep quan aquesta s'ha acabat. I, per altra banda, el segon germà, l'Alejandro, va ser un mestre d'esquerres i afiliat a Esquerra Republicana de Catalunya.

¹⁶ Del text “El segle XIX, un temps convuls”. Capítol 23: “Inici del regnat d'Alfons XII. Tercera Guerra Carlina (1874-1875)” publicat al web de “**Ressò mont-rogenç**” el 02-07-2021.

¹⁷ També he trobat que diu que viu al núm. 6.

¹⁸ El “Diario de Reus”, del 15 de desembre de 1929, informa del seu casament, a Reus, amb Mercè Puig Avila.

¹⁹ Els seu pares eren Damià Tost Marco, de “cal Petrolí”, i Maria Puñet Aragonès. Un germà d'aquesta era aquell Sixte Puñet Aragonès que vèiem que havia participat en el setge de Berga i l'assalt del Vendrell en la Tercera Guerra Carlina.

²⁰ A “cal Panadero” (actual carrer de Francesc Riba i Mestre núm. 6) hi havia el centre “El Porvenir Democràtic” de caire liberal i republicà.

²¹ Els seus pares eren Josep Ferratges Munté (president del “Centre Obrer de Mont-roig” de caire obrerista i d'esquerres) i Dolors Tost Boronat. Els pares d'aquesta eren Francesc Tost Marco i Engràcia Boronat Fraga. El pare era germà de Damià Tost Marco, de “cal Petrolí”.

També vull esmentar com, en el si dels “Ramon”, coexistien des de l’arrel familiar clarament carlina amb la vessant republicana d’un dels fills: Ferran Ramon Ferrando (casat amb Maria Moliner Ruiz). Anteriorment, ja hem explicat com Josep Ramon Ferré, fill del seu germà Josep Ramon Ferrando, es va refugiar a València, on vivia el seu oncle, als inicis de la Guerra Civil²². Fernando Ramon Moliner, fill de Ferran Ramón Ferrando i Maria Moliner Ruiz, hi afegia: *“Tot i que les relacions familiars es devien agreujar amb la proclamació de la República... els pares ens van enviar, a l’Enrique i a mi, a Mont-roig...”*. I acabava: *“Desitjo remarcar que, malgrat les diferències ideològiques, sempre vaig estar molt amic del meu cosí Josep Ramon Ferré i de la seva família, i a l’inrevés...”*.

I eren situacions molt difícils i compromeses.

²² “De la costa de l’Oriola a Maria Moliner” del llibre “Mont-roig: esberles d’un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 581.